

2. Смокович М. Юридична освіта в умовах дистанційного навчання / М. Смокович // URL <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/2/34.pdf> (дата звернення 14.05.2021)

3. Баришнікова В. В., Авласенко-Канарович О. О. Основні переваги та недоліки дистанційної освіти. / В. В. Баришнікова, О.О. Авласенко-Канарович // URL http://iiot.nau.edu.ua/conference/conf_distance (дата звернення 14.05.2021)

ПОМЕТУН О.І.,

д. пед. н., проф., головний науковий співробітник відділу суспільствознавчої освіти Інституту педагогіки НАПН України

СЄРОВА Г.В.,

к. пед. н., старший науковий співробітник відділу суспільствознавчої освіти Інституту педагогіки НАПН України

ЯК НАВЧАТИ ШКОЛЯРІВ СТАЛОГО СПОЖИВАННЯ

Нераціональна діяльність людини у загальносвітовому масштабі призвела до деградації екосистем Землі, поставивши під загрозу саме майбутнє людства. Щоб зупинити катастрофічні втрати природи і забезпечити збереження глобальних екосистем як сьогодні, так і надалі потрібні невідкладні та безпрецедентні за своїми масштабами заходи. У 2015 р. більшість країн світу висловили свою прихильність і підтримку Глобальних цілей сталого розвитку. Як відомо, концепція сталого розвитку передбачає значні зрушення в екологічній, економічній та соціальній сферах життя суспільства, спрямовані на такий спосіб задоволення потреб кожної людини і людства у цілому, який одночасно забезпечує сталість природних систем та довкілля не тільки для нинішнього, а й для майбутніх поколінь. Україна, як і інші країни-члени ООН, приєдналася до глобального руху із забезпечення сталого розвитку. Для встановлення стратегічних рамок національного розвитку України на період до 2030 року на засадах принципу «Нікого не залишити осторонь» було започатковано інклюзивний процес адаптації Цілей сталого розвитку (ЦСР) [1].

Однією з 17 Глобальних цілей сталого розвитку, визначених Організацією Об'єднаних Націй, визначено відповідальне споживання. Відповідальне або

стале споживання – це такий спосіб використання людиною товарів і послуг, що дозволяє їй задовольнити основні потреби і підвищити якість життя з мінімальним використанням невідновлюваних природних ресурсів і найменшою шкодою для людини і довкілля. Відповідальне споживання важливо й тому, що це - стимул сталого виробництва.

Проте відповідальне споживання як модель поведінки людини не виникає стихійно. Для його формування необхідна система послідовних педагогічних впливів, найкращим періодом для яких є шкільний вік. Інтеграція системи освіти України в європейський освітній простір обумовила системну трансформацію навчального процесу на всіх рівнях в рамках стратегії Нової української школи. [2]. Оновлення змісту загальної середньої освіти передбачає, зокрема, запровадження в освітні програми пріоритетних напрямів - наскрізних змістовних ліній, спільних для всіх навчальних предметів. Серед таких ліній визначена і наскрізна змістова лінія «Екологічна безпека і сталий розвиток», що має забезпечувати формування в учнів екологічної компетентності, посилення соціальної активності, відповідальності й екологічної свідомості, готовності брати участь у вирішенні питань збереження довкілля і сталого розвитку суспільства [3]. Сталий розвиток і стале споживання – важлива частина реалізації цієї змістової лінії, що вимагає включення у різні предмети відповідного навчального матеріалу і видів діяльності.

Протягом 2019-2020 років в рамках кількох міжнародних проєктів нами здійснювались спеціальні дослідження з питань розробки науково-методичного забезпечення занять з учнями 7-9 класів з проблематики сталого споживання, зокрема значення екологічного маркування. Проведені опитування вчителів різних предметів показали, що більшість з них не є достатньо обізнаними в цій темі, а отже потребує як ґрунтовної додаткової інформації, так і методичного супроводу діяльності на заняттях. У нашому досвіді ми визначили як оптимальний спосіб розв'язання цих завдань створення міжпредметного онлайн посібника, який містив би матеріали як для вчителів, так і для учнів. Такий

посібник, розміщений у вільному доступі на сайті МОН України може забезпечити необхідну науково методичну підтримку будь-якому вчителю.

Зміст посібника, окрім загальних понять «сталій розвиток», «стале споживання» та ін., сконцентрований на питаннях екологічного маркування як важливого складника поінформованості відповідального споживача і до того ж досить нового поняття для нашої екологічної освіти. Зокрема у посібнику наголошується, що екомаркування позначає продукти і послуги з визнаними екологічними перевагами, практикується в усьому світі і стосується найактуальніших проблем сьогодення, таких як безпека для здоров'я, скорочення відходів, енерго- та ресурсозбереження, якість повітря, кліматичні зміни тощо [4]. У зв'язку з цим, дуже важливо донести до учнів, що поведінка споживача товарів і послуг є дуже важливою для сталого розвитку, що свідомий, мудрий покупець починає вибір товару з етикетки з відповідними позначками. Учні мають бути обізнаними як знайти і вирізнити товари з перевіреними екологічними позначками, чому це важливо для здоров'я та довкілля.

У розробленому посібнику пропонувались заняття за темами:

- Як пов'язані сталий розвиток і стале споживання.
- Що таке екологічне маркування.
- Як і ким маркуються товари.
- Яке екомаркування в Україні та різних країнах/регіонах.
- Що означає екомаркування на різних товарах.
- Чому відзначають Всесвітній День екологічного маркування.

Експериментальна апробація посібника дозволила випрацювати його оптимальну структуру, що була апробована і схвалена вчителями. Для кожного заняття ми пропонували методичні розробки для вчителів та дидактичні матеріали для активної діяльності учнів. Методичні матеріали для вчителя містять детальний опис організації пізнавальної діяльності учнів на уроці, що складається з трьох частин: вступної, основної і підсумкової частини уроку. У дидактичних матеріалах вчителі можуть знайти комп'ютерні презентації, ігри,

відео, роздаткові матеріали, які забезпечують можливість проведення учнями самостійних дослідів і планувати власні дії щодо відповідального споживання. Така структура посібника передбачає, що заняття мають обов'язково носити активний практичний характер, стимулювати не лише обговорення, а й реальні дії, наприклад: аналіз груп товарів у супермаркеті з погляду екологічного маркування, інтерв'ю з різними людьми щодо споживання, щоденники власної споживчої поведінки і т.п.

Розміщення всіх матеріалів для учнів і вчителів в Інтернеті дозволяє всім учасникам навчання працювати з усіма складниками посібника. Наприклад, у комп'ютерній презентації, що супроводжує кожне заняття, містяться не тільки картинки а й завдання для учнів. Учні можуть працювати з цією презентацією, користуючись власними смартфонами і планшетами. Деякі фрагменти занять супроводжуються демонстрацією відео, на яке вчитель може перейти для перегляду прямо за посиланням посібника.

Аналіз результатів навчання за пропонованими матеріалами засвідчив не лише зростання поінформованості учнів і вчителів, але й зміни в їхній поведінці споживачів, збільшення уваги до екологічних аспектів щоденного життя, певні зрушення у щоденних звичках, причому як дітей, так і дорослих.

Література

1. Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку на період до 2030 року. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/sustainable-development-report/the-2030-agenda-for-sustainable-development.html>
2. Нова українська школа. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>
3. Методичні рекомендації з викладання предметів на 2019/2020 навчальний рік. URL: <https://osvitoria.media/news/u-mon-nadaly-rekomendatsiyi-z-vykladannya-predmetiv/>
4. Що таке екомаркування. URL: <https://www.ecolabel.org.ua/shcho-take-ekomarkuvannya>